

Opis modułu kształcenia

Nazwa modułu (przedmiotu)		Najczęściej spotykane problemy kliniczne z chirurgii - FAKULTET			Kod podmiotu	ZCK, ZCN, ZDS, ZPF-1, ZCT, ZCE
Kierunek studiów		lekarski				
Profil kształcenia		ogólnoakademicki				
Poziom studiów		jednolite studia magisterskie				
Specjalność		-				
Forma studiów		stacjonarne / niestacjonarne				
Semestr studiów		X				
Tryb zaliczenia przedmiotu		Zaliczenie			Liczba punktów ECTS: 2	Sposób ustalania oceny z przedmiotu
Formy zajęć i inne	Liczba godzin zajęć w semestrze			Sposoby weryfikacji efektów kształcenia w ramach form zajęć		
	Całkowita	Pracy studenta	Zajęcia kontaktowe		Waga w %	
Wykłady	12	-	12	Zaliczenie testowe	20%	
Seminaria	34	14	20	Zaliczenie ustne lub pisemne	60%	
Ćwiczenia praktyczne	-	-	-	-		
Samokształcenie	14	14	-	Przygotowanie materiałów i prezentacji	20%	
Razem:		60	28	32	Razem	100 %
Kategoria efektów	Lp.	Efekty kształcenia dla modułu (przedmiotu)			Sposoby weryfikacji efektu kształcenia	Efekty kierunkowe
Wiedza	ZCK					
	1.	zna i rozumie epidemiologię i etiologię najczęstszych chirurgicznych schorzeń klatki piersiowej; objawy, podstawową diagnostykę, zasady ich rozpoznawania i podstawowe metody leczenia			zaliczenie pisemne lub ustne	F.W1/ F.W10
	2.	potrafi prawidłowo odczytać zdjęcie rtg klatki piersiowej, rozpoznać zmiany widoczne w tomografii komputerowej. Zna i rozumie sposoby postępowania doraźnego i planowego; metody leczenia zachowawczego i ogólnie zasady leczenia operacyjnego. Zna podstawy techniki punkcji i drenażu jamy opłucnowej, opieki nad chorym po drenażu, wideotorakoskopii i torakotomii tj. monitorowania parametrów życiowych chorego, funkcjonowania systemów drenażowych, stosowania leków przeciwbólowych, okołoperacyjnej antybiotykoterapii i profilaktyki przeciwzakrzepowej oraz rehabilitacji oddechowej i ruchowej tych chorych			zaliczenie pisemne lub ustne	F.W3/ F.W4/ F.W5/ F.W10
	ZCN					

	1.	a) zna i rozumie mechanizm powstawania objawu otrzewnowego, najczęstsze przyczyny i objawy zapalenia otrzewnej b) zna zasady różnicowania ostrego brzucha z innymi ostrymi schorzeniami przewodu pokarmowego c) zna zasady różnicowania ostrego brzucha z ostrymi schorzeniami narządu rodowego u kobiet d) zna zasady różnicowania ostrego brzucha z ostrymi schorzeniami narządów układu moczowo-płciowego d) zna zasady różnicowania ostrego brzucha z chorobami metabolicznymi e) zna zasady kwalifikacji do leczenia chirurgicznego, z uwzględnieniem zabiegów małoinwazyjnych oraz najczęstsze powikłania zabiegów operacyjnych i inwazyjnych procedur diagnostyczno-leczniczych f) zasady kwalifikacji do operacji, przygotowanie pacjenta do operacji, najczęstsze powikłania pooperacyjne, rodzaj znieczulenia	zaliczenie pisemne lub ustne	F.W1/ F.W3/ F.W4/ F.W5
	2.	a) zna i rozumie przebieg kliniczny niedrożności w zależności od przyczyny i poziomu niedrożności przewodu pokarmowego b) zna zasady różnicowania niedrożności mechanicznej z niedrożnością porażenną i innymi ostrymi schorzeniami jamy brzusznej c) zna zasady kwalifikacji do leczenia chirurgicznego, oraz najczęstsze powikłania zabiegów operacyjnych i inwazyjnych procedur diagnostyczno-leczniczych d) zna zasady kwalifikacji do operacji, przygotowanie pacjenta do operacji, najczęstsze powikłania pooperacyjne, rodzaje znieczulenia	zaliczenie pisemne lub ustne	F.W1/ F.W3/ F.W4/ F.W5
	3.	a) zna zasady różnicowania żółtaczki mechanicznej w oparciu o objawy, badania laboratoryjne i obrazowe b) zna objawy zapalenia dróg żółciowych c) zna zasady kwalifikacji do leczenia chirurgicznego i endoskopowego oraz najczęstsze powikłania zabiegów operacyjnych i inwazyjnych procedur diagnostyczno-leczniczych u chorych z żółtaczką d) zna zasady kwalifikacji do operacji, przygotowanie pacjenta do operacji, najczęstsze powikłania pooperacyjne, rodzaj znieczulenia w guzach pola trzustkowo - dwunastniczego	zaliczenie pisemne lub ustne	F.W1/ F.W3/ F.W4/ F.W5
	4.	a) zna i rozumie zróżnicowany obraz kliniczny po urazie brzucha w zależności od mechanizmu urazu i rodzaju obrażeń wewnątrzbrzusznych b) zna zasady strategii postępowania diagnostycznego w oparciu o badania laboratoryjne i obrazowe c) zna zasady leczenia zachowawczego i chirurgicznego, w tym zasady kwalifikacji do zabiegów małoinwazyjnych d) wskazania i zasady stosowanie intensywnej terapii	zaliczenie pisemne lub ustne	F.W6/ F.W7/ F.W8 F.W10
	5.	a) zna zasady doboru badań laboratoryjnych i obrazowych w ostrych chorobach chirurgicznych b) zna zaburzenia równowagi kwasowo – zasadowej w ostrych chorobach chirurgicznych i sposoby ich leczenia c) zna zasady równowagi wodno – elektrolitowej w ostrych chorobach chirurgicznych i ich leczenie d) zna najczęstsze objawy radiologiczne ostrych schorzeń jamy brzusznej	zaliczenie pisemne lub ustne	E.W38/ E.W39 F.W4/ F.W10
	ZDS			

	1.	a) zna i rozumie najczęstsze przyczyny i objawy ostrego zapalenia trzustki b) zna zasady różnicowania ostrego zapalenia trzustki z innymi ostrymi schorzeniami przewodu pokarmowego c) zna zasady różnicowania ostrego zapalenia trzustki z zawałem mięśnia sercowego i innymi ostrymi schorzeniami kardiologicznymi (w tym tętniakiem rozwarstwiającym aorty) d) zna zasady różnicowania ostrego zapalenia trzustki z ostrymi stanami ginekologicznymi (w tym ciążą pozamaciczną) d) zna zasady różnicowania ostrego zapalenia trzustki z ostrymi powikłaniami chorób metabolicznych (w tym kwasica ketonową) e) zna zasady leczenia zachowawczego ostrego zapalenia trzustki oraz kwalifikacji do leczenia chirurgicznego oraz najczęstsze powikłania chirurgiczne f) zna, potrafi rozpoznać i wdrożyć leczenie powikłań ostrego zapalenia trzustki (w tym wstrząsu, ARDS, ostrej niewydolności nerek, DIC, sepsy).	zaliczenie pisemne lub ustne	F.W1/ F.W3
	2.	a) zna zasady rozpoznawania przewlekłego zapalenia trzustki b) zna zasady różnicowania niewydolności zewnątrzwydzielniczej trzustki oraz zaburzeń w wydzielaniu hormonów przez wyspy trzustkowe (w tym cukrzyca o innej etiologii) c) zna zasady leczenia zachowawczego przewlekłego zapalenia trzustki (w tym postępowanie dietetyczne, wdrażanie intensywnej insulinoterapii przy zaburzeniach wydzielania insuliny przez komórki β)	zaliczenie pisemne lub ustne	F.W1/ F.W3
	3.	a) zna zasady różnicowania łagodnych i złośliwych guzów trzustki b) zna objawy insulinoma, glukagonoma c) potrafi zróżnicować hipoglikemię reaktywną od hipoglikemii wynikającej z insulinoma d) zna zasady diagnostyki insulinoma (w tym potrafi ocenić próbę głodową) d) zna zasady postępowania dietetycznego przy hipoglikemii reaktywnej e) zna zasady diagnostyki obrazowej insulinoma, glukagonoma	zaliczenie pisemne lub ustne	F.W1/ F.W3
	4.	a) zna i rozumie różnice w zespole stopy neuropatycznej, niedokrwiennej i mieszanej b) zna zasady diagnostyki poszczególnych typów zespołu stopy cukrzycowej c) zna zasady profilaktyki zespołu stopy cukrzycowej (w tym rozpoznawanie polineuropatii cukrzycowej) d) zna zasady leczenia zespołu stopy cukrzycowej e) zna zasady kwalifikacji do zbiegów inwazyjnych oraz amputacji kończyny	zaliczenie pisemne lub ustne	F.W1/ F.W3
	ZPF			
	1.	znajomość nowoczesnych metod diagnostyki w nowotworach neuroendokrynnych	zaliczenie pisemne lub ustne	E.W7/ F.W10
	2	znajomość aktualnych metod terapii w tym leczenia chirurgicznego stosowanych w nowotworach gruczołów wydzielania wewnętrznego	zaliczenie pisemne lub ustne	E.W7/ F.W3/ F.W4/ F.W10
	ZCT			

		zna i rozumie przyczyny, objawy, zasady diagnozowania oraz postępowania terapeutycznego w odniesieniu do najczęstszych chorób wymagających interwencji chirurgicznej u dzieci w tym w szczególności: a) ostrych i przewlekłych chorób jamy brzusznej; b) złamań kości i urazów narządów c) wad rozwojowych wymagających leczenia chirurgicznego	zaliczenie testowe	F.W2/ F.W.4/ F.W.5/ F.W.10
		zna problematykę współcześnie wykorzystywanych badań obrazowych w schorzeniach chirurgicznych u dzieci. Zna zasady bezpieczeństwa okołooperacyjnego, przygotowania do zabiegu operacyjnego oraz postępowania pooperacyjnego u dzieci	zaliczenie testowe	F.W2/ F.W.4/ F.W.5/ F.W.10
	ZCE			
		zna i rozumie podstawy opieki chirurgicznej w zakresie: gospodarki wodno elektrolitowej i kwasowo zasadowej, przetaczania płynów, krwi i preparatów krwiozastępczych, leczenia żywieniowego, rozpoznania wstrząsu i zasad postępowania w resuscytacji krążeniowo-oddechowej, postępowania przed, około i pooperacyjnego, postępowania p/bólowego, rozpoznania zakażeń i antybiotykoterapii, postępowania w urazach, oparzeniach i odmrożeniach, aspektów etycznych i prawnych	zaliczenie testowe	F.W3/ F.W4
		zna i rozumie przyczyny, objawy, zasady diagnozowania oraz postępowania terapeutycznego w odniesieniu do najczęstszych chorób wymagających interwencji chirurgicznej, z uwzględnieniem odrębności wieku dziecięcego, w tym w szczególności ostrych i przewlekłych chorób jamy brzusznej.	zaliczenie testowe	F.W10
		zna i rozumie podstawy rozpoznania, diagnostyki i chirurgicznego leczenia chorób nowotworowych z zakresu górnego i dolnego odcinka przewodu pokarmowego, przygotowanie pacjenta do operacji, rodzaje znieczulenia, leczenie pooperacyjne z terapią przeciwbólową i monitorowaniem pacjenta.	zaliczenie testowe	F.W3/ F.W4/ F.W5/
Umiejętności	1.	przeprowadza diagnostykę różnicową najczęstszych chorób osób dorosłych i dzieci	zaliczenie ustne	E.U12
	2.	ocenia i opisuje stan somatyczny i psychiczny pacjenta	zaliczenie ustne	E.U13
	3	rozpoznaje stany bezpośredniego zagrożenia życia	zaliczenie ustne	E.U14
	4.	interpretuje badania laboratoryjne i identyfikuje przyczyny odchyleń	zaliczenie ustne	E.U24
	5.	planuje konsultacje specjalistyczne	zaliczenie ustne	E.U32
Kompetencje społeczne	ZCK			
	1.	potrafi rozpoznać objawy najczęstszych ostrych schorzeń chirurgicznych klatki piersiowej, przeprowadzić diagnostykę w oparciu głównie o badania obrazowe i odpowiednio wyselekcjonować chorych wymagający leczenia torakochirurgicznego	zaliczenie testowe	F.W1/ F.W10
	2.	potrafi rozpoznać objawy mogące sugerować raka płuca jak i wdrożyć odpowiednie postępowanie prowadzące do jego wczesnego rozpoznania u chorych z czynnikami ryzyka, zna zasady dalszej diagnostyki i zasad terapii	zaliczenie testowe	F.W3/ F.W4/ F.W5/ F.W10

	ZCN			
	1.	potrafi rozpoznać objawy ostrego brzuch i przeprowadzić różnicowanie z innymi chorobami nie wymagającymi leczenia operacyjnego	zaliczenie testowe	F.W1/ F.W3/ F.W4/ F.W5
	2.	potrafi przygotować pacjenta do pilnej operacji, monitorować chorego po operacji i stosować leczenie przeciwbólowe. Potrafi rozpoznać najczęstsze powikłania po operacjach ze wskazań pilnych	zaliczenie testowe	F.W1/ F.W3/ F.W4/ F.W5
	3.	potrafi różnicować główne przyczyny żółtaczki mechanicznej i zaproponować odpowiednie postępowanie lecznicze	zaliczenie testowe	F.W1/ F.W3/ F.W4/ F.W5
	4.	potrafi rozpoznać i różnicować obrażenia wewnątrzbrzuszne po urazie tępych i przenikającym brzucha	zaliczenie testowe	F.W6/ F.W7/ F.W8 F.W10
	5	potrafi zinterpretować wyniki badań laboratoryjnych u chorych wymagających pilnej operacji, w tym równowagi kwasowo-zasadowej i wodno-elektrolitowej oraz badań radiologicznych	zaliczenie testowe	E.W38/ E.W39 F.W4/ F.W10
	ZDS			
	1.	potrafi rozpoznać objawy ostrego zapalenia trzustki przeprowadzić różnicowanie z innymi chorobami będącymi stanami zagrożenia życia i prowadzić leczenie schorzenia podstawowego oraz jego powikłań	zaliczenie testowe	F.W1/ F.W3
	2.	potrafi rozpoznać przewlekłe zapalenia trzustki, wdrożyć leczenie zachowawcze w tym dietetyczne oraz insulinoterapię	zaliczenie testowe	F.W1/ F.W3
	3.	potrafi różnicować guzy trzustki w oparciu o badania dodatkowe. Potrafi prowadzić diagnostykę najczęstszych guzów neuroendokrynnych (insulinoma, glukagonoma) oraz zalecić odpowiednie leczenie.	zaliczenie testowe	F.W1/ F.W3
	4.	potrafi rozpoznać i różnicować stopę neuropatyczną, niedokrwinną i mieszaną oraz zastosować odpowiednie leczenie zachowawcze lub zakwalifikować do leczenia operacyjnego.	zaliczenie testowe	F.W1/ F.W3
	ZPF			
	1.	umiejętność rozpoznawania rzadko występujących nowotworów neuroendokrynnych i nabycie wiedzy o nowoczesnych metodach diagnostycznych i terapeutycznych stosowanych w tych chorobach	zaliczenie testowe	E.W7/ F.W3/ F.W4/ F.W10
	ZCT			
		potrafi rozpoznać objawy ostrego brzuch u dzieci i przeprowadzić różnicowanie z innymi chorobami nie wymagającymi leczenia operacyjnego	zaliczenie testowe	F.W2
		potrafi przygotować dziecko do pilnej operacji, monitorować chorego po operacji i stosować leczenie przeciwbólowe. Potrafi rozpoznać najczęstsze powikłania po operacjach ze wskazań pilnych	zaliczenie testowe	F.W3/ F.W4/ F.W5
		potrafi zinterpretować wyniki badań laboratoryjnych u dzieci wymagających pilnej operacji oraz badań radiologicznych		F.W10

	ZCE			
	1.	potrafi przygotować pacjenta do planowej operacji, monitorować chorego po operacji i stosować leczenie przeciwbólowe	zaliczenie testowe	F.W3/ F.W4
	2.	potrafi rozpoznać najczęstsze schorzenia chirurgiczne, w tym nowotwory w oparciu o obraz kliniczny i wyniki badań. Potrafi zróżnicować i rozpoznać najczęstsze powikłania po operacjach planowych	zaliczenie testowe	F.W10
	3.	potrafi w zakresie podstawowym rozpoznać i zróżnicować obrażenia wielonarządowe, w tym wstrząs i wdrożyć odpowiednie postępowanie.	zaliczenie testowe	F.W3/ F.W4/ F.W5/

Prowadzący

Forma zajęć	Prowadzący zajęcia (tytuł/stopień naukowy, imię i nazwisko)	
Wykłady	Dr hab. n. med. Wojciech Korlacki, Dr n. med. Mateusz Rydel	ZCK ZCT
	Dr n. med. Grzegorz Buła Dr n. med. Henryk Koziółek	ZCE
Seminaria	Dr hab. n. med. Damian Czyżewski Dr hab. n. med. Mariusz Adamek Dr n. med. Marek Filipowski Dr n. med. Jacek Wojtacha	ZCK
	Dr hab. n. med. Jerzy Piecuch Dr hab. n. med. Maciej Wiewióra Dr n. med. Monika Szrot Lek. med. Maciej Twardzik	ZCN
	Prof. dr hab. n. med. Krzysztof Strojek Dr n. med. Aleksandra Szyborska-Kajane Dr n. med. Marta Wróbel Dr n. med. Dominika Rokicka	ZDS
	Dr n. med. Wanda Foltyn Dr n. med. Violetta Rosiek Dr n. med. Janusz Strzelczyk	ZPF

Treści kształcenia

Wykłady		Semestr X	Metody dydaktyczne	Prezentacja
Lp.	Tematyka zajęć			Liczba godzin
ZCK				
1.	Rak płuca-epidemiologia, diagnostyka i leczenie operacyjne			1,5
2.	Perforacja przełyku			1,5
ZCT				
1.	Ostre schorzenia jamy brzusznej u dzieci (zapalenie wyrostka, wgłobienie jelit, niedrożność) oraz tzw. „ostra moszna”			1
1	Wady wrodzone wymagające interwencji chirurgicznej(zarośnięcie przełyku, zarośnięcie XII-cy i jelit, zarośnięcie odbytu, pylorostenoz, przepuklina przeponowa, wytrzewienie wrodzone i przepuklina pępowinowa)			1
3.	Urazy u dzieci (urazy kostne, urazy czaszkowo-mózgowe, urazy brzucha, urazy klatki piersiowej, oparzenia)			1
ZCE				
1.	Patofizjologia schorzeń jamy brzusznej			2
2.	Podstawy chirurgii w zakresie urazów, zasad przetaczania płynów, krwi i preparatów krwiozastępczych, rozpoznania rodzajów wstrząsów, podstaw gojenia ran, zakażeń w chirurgii, postępowania przed około i pooperacyjnego, pierwszej pomocy w nagłych przypadkach			2
3.	Podstawy z chirurgicznego leczenia chorób endokrynologicznych, zasady kwalifikacji do operacji, przygotowanie pacjenta do operacji, najczęstsze powikłania pooperacyjne, rodzaj znieczulenia chirurgii dziecięcej			2
Razem liczba godzin:				12

Seminarium	Semestr X	Metody dydaktyczne	Model aktywnego uczenia się
Lp.	Tematyka zajęć		Liczba godzin
ZCK			

1.	Pierwotna samoistna odma opłucnowa	2
2.	Ropniak opłucnej, zstępujące martwicze zapalenie śródpiersia	2
3.	Tępe urazy klatki piersiowej	2
ZCN		
1.	Zapalenie otrzewnej: diagnostyka różnicowa z ostrymi schorzeniami jamy brzusznej nie wymagającymi leczenia chirurgicznego, kwalifikacja do leczenia chirurgicznego	2
2.	Niedrożność przewodu pokarmowego: objawy, różnicowanie w zależności od objawów osiowych, kwalifikacja do leczenia chirurgicznego	1
3.	Kamicą dróg żółciowych a guzy pęcherzyka żółciowego: zasady różnicowania w badaniach laboratoryjnych i obrazowych, kwalifikacja do leczenia chirurgicznego	1
4.	Obrażenia narządów jamy brzusznej w następstwie urazów mechanicznych: uszkodzenia narządów miękkich i jelit	1
5.	Diagnostyka laboratoryjna u chorych chirurgicznych: dobór badań i ich interpretacja	1
ZDS		
1.	Ostre zapalenie trzustki: przyczyny, objawy, diagnostyka różnicowa z innymi schorzeniami zagrażającymi życiu; ocena powikłań; leczenie stanu ostrego oraz powikłań.	1
2.	Przewlekłe zapalenie trzustki: przyczyny, objawy zaburzeń zewnątrzwydzielniczych oraz wewnątrzwydzielniczych trzustki, rozpoznanie, leczenie zachowawcze.	1
3.	Guzy trzustki: torbiele, rak- różnicowanie. Insulinoma, glukagonoma- diagnostyka i leczenie.	1
4.	Zespół stopy cukrzycowej- rozpoznawanie i leczenie stopy niedokrwiennej, neuropatycznej i mieszanej. Profilaktyka zespołu stopy cukrzycowej	1
ZPF-1		
1.	Diagnostyka i leczenie nowotworów neuroendokrynnych jelita cienkiego i grubego. Zagrożenia związane z zespołem rakowiaka.	2
2.	Najczęstsze nowotwory neuroendokrynnego trzustki - nowoczesne metody diagnostyki i leczenia.	2
Razem liczba godzin:		20

Samokształcenie	Metody dydaktyczne	Przygotowywanie do zajęć z wykorzystaniem zasobów bibliotecznych SUM Przygotowywanie prezentacji multimedialnych
------------------------	---------------------------	---

Zgodnie z Regulaminem Studiów SUM w Katowicach przy zaliczeniu na ocenę i egzaminach stosuje się następująca skalę ocen:

OCENA	SŁOWNIE
5	bardzo dobry
4,5	ponad dobry
4	dobry
3,5	dość dobry
3	dostateczny
2	niedostateczny

KRYTERIA OCENIANIA:

- Ocena **bardzo dobra (5)**: student zna, rozumie i wyjaśnia zakładane efekty kształcenia i potrafi je

<p>zastosować w praktyce w stopniu bardzo dobrym</p> <p>2. Ocena ponad dobra (4,5): student zna, rozumie i wyjaśnia zakładane efekty kształcenia i potrafi je zastosować w praktyce w stopniu ponad dobrym</p> <p>3. Ocena dobra (4): student zna, rozumie i wyjaśnia zakładane efekty kształcenia i potrafi je zastosować w praktyce w stopniu dobrym</p> <p>4. i potrafi je zastosować w praktyce w stopniu dobrym</p> <p>5. Ocena dość dobra (3,5): student zna, rozumie i wyjaśnia zakładane efekty kształcenia i potrafi je zastosować w praktyce w stopniu dość dobrym</p> <p>6. Ocena dostateczna (3): student zna, rozumie i wyjaśnia zakładane efekty kształcenia i potrafi je zastosować w praktyce w stopniu dostatecznym</p>
ZALICZENIE - student zna, rozumie i wyjaśnia zakładane efekty kształcenia i potrafi je zastosować w praktyce.

Literatura podstawowa:

Noszczyk W. Chirurgia t.1-2. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2009
Kulig J, Nowak W. Ostry brzuch. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2007
Baglaj M, Kaliciński P. Chirurgia Dziecięca, PZWL, Warszawa 2016
Gajewski P, Szczeklik A. Interna Szczeklika 2016. Medycyna praktyczna Wyd. 7, Kraków 2016
Sieradzki J. Cukrzyca. Via Medica; Gdańsk 2015

Literatura uzupełniająca:

Szmidt J, Kuźdzał J. Podstawy chirurgii t 1-2. Medycyna Praktyczna, Kraków 2010.
Noszczyk W. Chirurgia- repetytorium. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2014
Górala R. ZARYS chirurgii. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 1992
Garden OJ, Bradbury AW, Forsythe JLR, Parks RW. Chirurgia. Podręcznik dla studentów. Urban & Partner, Wrocław 2009
Czernik J. Chirurgia Dziecięca. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2005
Wagner A. Chirurgia dziecięca – Poradnik dla lekarzy pierwszego kontaktu. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2003.
Rokicki W, Rokicki M. Kompendium najczęstszych ropnych chirurgicznych schorzeń klatki piersiowej. Wydawnictwo Śląsk Katowice 2008
Rokicki W, Rokicki M. Tępy uraz klatki piersiowej. Wydawnictwo Śląsk Katowice 2005